

Vanõbidõ Kogo arot kiräkiilt

**Pühapäväl, 7. oktoobril
oll Verskah Sommerih Seto
Kongressi Vanõbidõ Kogo
kokkosaaminõ.**

Väiga tähtsä teema oll seto kiräkiilt. Seto tiidüsraamadu kokkosäädminõ ja välläandminõ om ant Eesti Rahva Muusiumi hoolõst ja tegemisõst. Raamaduhe tahetas panda' väiko' jutta kokkovõttõ.' Ku' aastit tagasi oll Setomaa raamadu tegemisõ mõtõh, sis kõnõldi, õt tetäs nii, õt üts raamat ommõgi' seto keeleh, a hüä, õt kokkovõttõki' tulõva' seto keeleh Ja tuujaos tahetas tiidä', õt määne piäs seto kiil kiräh vällä nägemä (ortograafia). Vanõbidõ Kogo ütime arvaminõ oll, õt mäntsitki' võõrtähti olõsi-i' (q, y, x). Vanõbidõ Kogo om arvu saanu', õt rahvalõ säntse' võõrah tähe' omma' vastakarva. Siih kutsu kõiki inõmisi üles kirõtamma, õt midä kiräpildist arvatas. Kirõtägõ' lehele vai Vanõbidõ Kogolõ.

Pääle tuu kõnõldi Meremäe-Obinitsa koolist, koh tahetas Obinitsa koolihuunõst latsi vällä aia' ja sääl oppaminõ ar' häõtä'. Vanõbidõ Kogol ja niimuudu ka' seto rahval ja ka' tõisil om tiidmäldä' Obinitsa koolimaja saatus. Vanõbidõ Kogo ütime arvaminõ oll, õt Obinitsa nulga latsõ' piäsi' õks umah koolimajah opma.

Kolmas teema oll Seto Instituut. Tuustki' om aastakki kõnõld ja kõnõld õkka muudu, õt kas tetä' MTÜ nii ku' om mulgõl vai olõs Setomaalõ vaia säänest instituuti, midä toetas riik uma rahaga'. (Õio märkus — pääle Saamimaa k'auki või üldä', õt saami' omma' joudnu' Soomõ, Norra ku' Roodsi riigi seeh nii pall'õ seletä', õt näil om saami keele ja kultuuri opus latsitarhast pääle kon' ülikoolini' vällä ja lisat viil raadio', televiisori' ja uurimisasutusõ'.) Väest seto' saava' ka' umavaihhõl kokkoleppele instituudi vai uurimiskutusõ luumisõ as'õh ja riik tulõ uma rahakukroga' appi ja ütehkuuh hoiõtas ja läbi tuu tugõvdadas seto kultuuri.

Üts arotamisteema oll, õt kuis seto' üle Eesti saava' k'avvu' Petseremaal, mia' om Vinne haldusalah. Ülek'auimisõst oll kõnõlõmma kutsu' viisakoordinaator Lembit Sikk. Tull vällä, õt viisaraha osalist tagasimassmist kasutõdas veid'õ, õt vaest inõmisõ' tiia-äi'. Helstäge' Sikalõ (5107041) ja küüsüge' perrä.

Sarvõ Õio

VÕITJA: Merle Jääger ühes Andreas Kalkuniga tulid sel aastal Turku raamatumessil luulevõistluse võitjateks. Foto Arvi Matvei

Seto kunst Tampere ja Turku

Kauksi Ülle

Seto Ateljee Galerii kuuhtüüpartnere mõttõkaaslaisi ja sõpru om Soomõmaal löüdä' just Tampere liinah. Jo mitu aastakka om seto aokirjal «Peko Helü» olnu' hõimuvõlvi «Kirjõ».

Soomõ luulõtaja ja kirjastaja J.K.Ihalainen om väikohe Siuro liina tennü' kirjastuse «Pallaadium» ja täl om uma trükikoda vanah veskih, koh tä perimuskuultuuri raamatit ja aokirja trükk. Timä koostõd ja vällä ant raamatih om opat krati tegemist, vannu eposi mõistmist, perimuslikku ehituskunsti ja muud põnovat.

2004 aastgall käve J.K.Ihalainen Setomaal tegemäh intervjuud etnofuturismist ja uurmah seto kultuuri edesielämist s'oo ilma aigu. 2005. aastaga veebruarih sai Tampere liinavalitsusõ toel tutvuda tuu liina kultuurieloga Evar Riitsaar.

Tampereh om hulga kunstimuseum-vabrikit — üte nimi ommõgi Vapriikki. Soomõh om jo mitukümend aastakka tühju tehassõhuunit ümbre kujundõd ja kohandõd kultuuri jaos — väiko' tiatri', kunstigalerii', kultuurikohvigu' jne.

Seto näütüs

Tampere kultuurielo om mitmõsagamanõ, sääl om näütüisi ida puult ja õuruupast.

Tampere liinavalitsusõ kultuuriosakond võtt plaani ka seto kunsti näütüse kõrdaldamisõ kuuhtüüh MTÜ Seto Ateljee Galeriga'. No', 4. oktoobrist tettigi' vallalõ näütüs «Setomaa» Tampere keskliinah Vanah raamadu-

kogo majah (Vanha kirjastotalo). Vällä oll pant Evar Riitsaarõ maali' ja hõpõtüü', Toomas Kuusingu pildi' plekil, Lembit Kiissoni maal, Erki Jürise õlimaali', mõnõ' aoluulitsõ' seto foto' Arvi Matvei kogost, Eeri Ijavoisõ pekolastõ kujo', Raili Riitsaarõ seto tikandi' ja Ove Kalde keraamika.

Liinavalitsusõ saadõt filmigrupp oll tennü' suvõl ka lühifilme seto täämätsest elost ja noid näüdäti nelä ekraani pääl. Näütüse avamisõlõ oll tulnu' hulga rahvast. Kultuuriosakonna juhataja avald hüvvamiilt seto näütüse avamisõ puhul. Elävat vastavõttu löüd seto laul ja pillimäng ja rahvarõiva'.

Elav huvi

5.-7. oktoobril sõit osa seto kunstnikkõ viil edesi Turku raamadumessile, koh kirjastus «Pallaadium» tutvust umah boksih Setomaad.

Vällä oll mõnõ' Evari Pekopühäse' ja joonstusõ', Lauridsa Pitre kärbesee-neseeria, fotokunstnik Lauri Dammerti foto' Seto Kuningriigi päävast Meremäe pääl.

Ateljee-Galerii tutvust aokirja Peko Helü ja Raili Riitsaarõ raamatut «Seto tikand». Elläv huvi oll ka' aolehe Setomaa vasta. Raamadumessi suursündmus om luulõlugõmisõ rahvusvaheline maavõistlus. Soomõ, vinne, inglisis ja seto võistkonnah oll õgäuteh kats võistlõjat. Seto võistkond, Merca ja Kalkuni Andreas, sai' võidu.

Arotõdi kuuhtüü plaanõ paikondlõgu perimuskuultuuri hoitmisõ ja järgmätsele põvilõ edesiandmisõst.

MIKU ODE: Toomas Kuusingu järjekordne taies. Foto Evar Riitsaar

Käsitüü Kogo tsõõriklaud

**Pühapävä päälõõnaht
sai' Verska Kirävüü naisi
tarõh kokko inõmisõ',
õt tulõta' milde k'auki
Saamimaalõ (17.-24.
septembri).**

Kirävüü naase' olli' katnu' kohvilavva väiga hüvvi piirakidõga'.

Taha siih kittä' pörkna- ja kohopiimäpiiragu küdsäjät. Tuu kandilitsõ-tsõõrigu lavva takah sis kõgõ päält kaimi' Timmo Margusõ tett filmi ja pääle tuu Peegli Urmasõ kokko pant reisiülevaadõt pildest. Naarunõoga' miis Piigli Urmas oll Saamimaalõ sõidu vedosnik.

Tuud hirmu sääl olõ-õs, õt ikäv nakas ja tuuperäst kiäki' saaki-is umaette norotamma jäiä'. Filmi ja pilte kaiõh arotõdi saamõ ja setosidõ umakultuuri, õt kuis om ütäl ja tõõsõl.

Mõnigi' asi, minkõst muidõ om õnnõ mõtõld ja veid'õkõsõ kõnõld, sis no' vaest julatas tävve rinnaga' uma iist väläh olla'.

Saami' ütli', õt kõõ alosmüür om kiil ja tuuga' tulõ tegeldä' õga päiv, õga tunn ja olõ-õi' midägi' häbendellä', kül' tõõsõ' ka' arvõstasõ', ku' eis' tahat ja julgõt olla' eis'.

Nii ku' seto' laulva', õt umma muudu muilõ anna-ai', sis saami' ka' ütli', õt ummi rõivõt nä tõisilõ müü-üi', uma' rõiva' omma' nä' eis.

Saami parlamendih omma' õnnõ saami' ja näide parlamendipildi pääl omma' kõik uma nulkõ rõivih.

Käsitüü om sääl au seeh ja proomtas ja opatas kuis ilma massinilda' saat asju tetä'. Näidegi' latsõ' omma' linnanun' müüdä ilma lakja, a paistus, õt hilläkeiste tuldas vanavanõbidõ kodokotussihe tagasi.

Saami k'augist om viil pall'õ midä eis' mõtõlda' ja tõisilõ kõnõlda' ja ütehkuuh arota'. Loodami', õt pia tulõva' saami' ka' Setomaalõ.

Timmo Margus ja Peegli Urmas lubasi' kõigilõ reisi-kaaslaisilõ tetä' mälestuskoppia' ummist pildest ja filmist ja sis lät juu tiidmine läbi pildimassinidõ sohkõba lakja.

Seto Käsitüü Kogolõ om tulnu' vahtsõnõ tunnusmärk ja tuu kaeti üle ja kiteti hüäst.

Sarvõ Õio

